

ДОСВІД І ПРОБЛЕМИ ОЦІНКИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНОЇ СФЕРИ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

Питання оцінки конкурентоспроможності туристично-рекреаційної сфери регіонів у методичному аспекті досліджені значно менше, ніж країн світу. Зокрема, Світовий економічний форум (СЕФ) що два роки публікує звіти «Конкурентоспроможність у сфері подорожей та туризму», підготовлені за розробленою фахівцями СЕФ методологією оцінювання конкурентоспроможності країн. Потреба ж в оцінці конкурентоспроможності сфери туризму та рекреації стосовно регіонів є не менш актуальною. Наприклад, включення цілей щодо розвитку туристично-рекреаційної сфери (ТРС) до розроблюваних в Україні стратегій розвитку регіонів, без науково обґрунтованих оцінок конкурентних можливостей регіонів у цій сфері, є декларативним. У більшості випадків такі цілі не досягаються.

В рамках виконання планових тем наукових досліджень Інституту нами було обґрунтовано методичні підходи до оцінювання конкурентоспроможності туристично-рекреаційної сфери регіонів України [1] та проведено відповідну оцінку конкурентоспроможності за даними на період до повномасштабного військового вторгнення РФ на територію України. Узагальнені результати оцінювання відображає табл. 1. Зазначу, що методика оцінювання враховувала специфіку регіону як адміністративно-територіального утворення, а також орієнтувалося на методологію СЕФ, однак оціночні показники та їх індикатори обиралися виходячи з принципу відмови від експертних оцінок і базувалися на використанні офіційних даних державної статистики, звітів відомств, достовірних наукових даних.

Такий підхід об'єктивізує оцінювання. Водночас при ньому проявили себе проблеми інформаційного забезпечення, які вплинули на отримані результати. Найвагоміша з них є похідною від структурної невизначеності туризму та рекреації в галузевій системі вітчизняної економіки, відсутності відповідного виду економічної діяльності у національному класифікаторі (КВЕД). Як наслідок – труднощі, а в низці випадків і неможливість, отримання повних і достовірних даних про обсяги послуг чи продукції підприємств і об'єктів туристично-рекреаційної сфери. Проблема туристичної статистики є давньою і болючою для України.

Разом з тим, визначені нами індекси конкурентоспроможності туристично-рекреаційної сфери регіонів України, рейтингові місця регіонів вважаємо в цілому обґрунтованими й достовірними. До першого десятка регіонів за індексом конкурентоспроможності потрапили здебільшого ті, що володіють високим природно-ресурсним та історико-культурним потенціалом туристично-рекреаційної діяльності (Львівська, Одеська, Закарпатська, Івано-Франківська області), а також регіони, що мають високий економічний та демографічний потенціал, розвинуту інфраструктуру (Київ, Дніпропетровська, Запорізька, Харківська, Київська області).

Таблиця 1.

Інтегральні індекси конкурентоспроможності туристично-рекреаційної сфери регіонів України (період до 2022 р.)*

Місце в рейтингу	Регіони	Індекси				
		група А (сприятливість середовища)	група Б (інфраструктурний розвиток)	група В (природні та історико-культурні ресурси)	група Г (рівень розвитку ТРС)	інтегральний індекс
...	АР Крим	...	...	...	...	...
1.	Київ	5,00 (1)**	6,97 (1)	3,31 (8)	4,93 (2)	5,1
2.	Львівська обл.	4,12 (4)	4,63 (4)	5,46 (1)	4,55 (3)	4,7
3.	Одеська обл.	3,83 (13)	4,79 (3)	3,37 (5)	5,38 (1)	4,3
4.	Дніпропетровська обл.	3,99 (6-7)	4,15 (5-6)	2,64 (14)	4,30 (4)	3,8
5-7.	Закарпатська обл.	3,63 (17)	3,49 (9)	4,67 (2)	2,92 (9)	3,7
5-7.	Запорізька обл.	3,80 (14)	3,87 (7)	3,01 (12)	4,20 (5)	3,7
5-7.	Харківська обл.	4,19 (3)	4,86 (2)	2,59 (17)	2,99 (8)	3,7
8.	Київська обл.	4,58 (2)	4,15 (5-6)	2,82 (13)	2,90 (10)	3,5

9.	Івано-Франківська обл.	3,91 (11)	3,28 (13)	3,82 (3)	2,34 (12)	3,4
10.	Полтавська обл.	4,02 (5)	3,34 (12)	3,03 (11)	2,05 (13)	3,1
11-13.	Вінницька обл.	3,99 (6-7)	3,14 (16)	3,34 (7)	1,56 (15)	3,0
11-13.	Донецька обл.	3,84 (12)	2,75 (22)	2,12 (22)	3,34 (6)	3,0
11-13.	Чернівецька обл.	3,57 (18)	3,48 (10)	3,62 (4)	1,13 (24)	3,0
14-16.	Волинська обл.	3,97 (8)	2,86 (20)	3,09 (10)	1,55 (16)	2,9
14-16.	Миколаївська обл.	3,40 (21)	3,20 (15)	1,83 (23)	2,99 (7)	2,9
14-16.	Херсонська обл.	3,28 (24)	2,95 (18)	2,60 (16)	2,76 (11)	2,9
17-19.	Тернопільська обл.	3,92 (10)	3,40 (11)	2,45 (19)	1,23 (21)	2,8
17-19.	Хмельницька обл.	3,94 (9)	2,48 (23)	3,37 (5-6)	1,43 (17)	2,8
17-19.	Черкаська обл.	3,69 (15)	3,27 (14)	2,55 (18)	1,80 (13)	2,8
20-22.	Рівненська обл.	3,56 (19)	3,13 (17)	2,61 (15)	1,34 (19)	2,7
20-22.	Сумська обл.	3,44 (20)	3,70 (8)	2,17 (21)	1,31 (20)	2,7
20-22.	Чернігівська обл.	3,37 (22)	2,79 (21)	3,22 (9)	1,36 (18)	2,7
23.	Житомирська обл.	3,65 (16)	2,90 (19)	2,28 (20)	1,25 (21)	2,5
24.	Кіровоградська обл.	3,17 (25)	2,45 (24)	1,70 (25)	1,22 (22)	2,1
25.	Луганська обл.	3,32 (23)	1,68 (25)	1,75 (24)	1,01 (25)	1,9
...	Севастополь	...	...	...	...	...

Примітки: * - дані наведено без тимчасово окупованих територій АР Крим, Донецької та Луганської областей; ** - у дужках зазначено рейтингове місце за відповідною групою показників; ... - дані відсутні.

Джерело: наведено за [2].

Водночас індекси конкурентоспроможності низки регіонів – насамперед Закарпатської, Івано-Франківської, Чернівецької, Миколаївської, Херсонської областей – знижує неповне відображення вітчизняною системою статистики інформації про кількість засобів (об’єктів) розміщення туристів і відпочиваючих та кількість осіб, які у них перебували, а також відсутність офіційних та достовірних даних про дохідність (обсяги послуг у грошовому вимірі) та прибутковість підприємств і об’єктів туристично-рекреаційної сфери.

Література:

1. Жук П.В. Оцінювання конкурентоспроможності туристично-рекреаційної сфери регіону: наукові підходи. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2022. Вип. 4 (156). С. 22-28.
2. Кравців В.С., Жук П.В. Оцінка конкурентоспроможності туристично-рекреаційної сфери регіонів України. *Економіка України*. 2023. № 7. С. 43-56.